

Redakcja: Grzegorz Gil (dyrektor IEŚ), Anton Saifullayev (zastępca dyrektora IEŚ), Agnieszka Zajdel (sekretarz redakcji), Spasimir Domaradzki, Aleksandra Kuczyńska-Zonik, Damian Szacawa, Agata Tatarenko

Nr 1722 (227/2026) | 16.10.2026

ISSN 2657-6996

© IEŚ

Jędrzej Piekara

Wiec Komunistycznej Partii Federacji Rosyjskiej w rocznicę kryzysu konstytucyjnego z października 1993 r.

4 października 2026 r., w 33. rocznicę szturmu na Dom Rad, w Moskwie odbył się legalny wiec Komunistycznej Partii Federacji Rosyjskiej (KPRF), podczas którego policja zatrzymała od 60 do 65 osób. Pretekstem były antyputinowskie hasła skandowane przez zebrany tłum. Wiece odbyły się dwa tygodnie po wyborach do Dumy Państwowej z 18-20 września 2026 r., które według oficjalnych danych przyniosły partii Władimira Putina, Jednej Rosji, ok. 58% głosów i 349 mandatów na 450 w Dumie. Rocznicą wydarzeń z października 1993 r. jest dla KPRF rytuałem założycielskim, pozwalającym odróżnić się od „jelcynizmu” przy jednoczesnym zachowaniu pełnej lojalności wobec linii Kremla. Tym razem polityka historyczna, mająca zagospodarować pamięć w ramach systemu, stała się kanałem dla haseł spoza systemu. Świadczy to o lekkim pęknięciu w obozie popierającym Władimira Putina, które wynika z różnicy mentalnościowej między aparatem systemowej opozycji a częścią jej zaplecza.

Słowa kluczowe: Rosja, polityka historyczna, Władimir Putin

Rytuał pamięci i hasła spoza scenariusza. Zgromadzenie rozpoczęło się około godz. 11.30 na Placu Krasnopriesnenskaja Zastawa, skąd uczestnicy – według doniesień od kilkuset do ok. 2 tys. osób – przeszli ulicą Drużynnikowską do pomnika obrońców Domu Rad. Zgromadzenie upamiętniało rocznicę kryzysu konstytucyjnego z jesieni 1993 r., zakończonego ostrzałem Domu Rad (tzw. Białego Domu), siedziby rosyjskiego parlamentu. 21 września 1993 r. prezydent Borys Jelcyn dekretem nr 1400 rozwiązał Zjazd Deputowanych Ludowych i Radę Najwyższą, a parlament, uznawszy ten krok za zamach stanu, ogłosił 22 września wiceprezydenta Aleksandra Ruckoja pełniącym obowiązki prezydenta. 3 października zwolennicy parlamentu zaatakowali centrum telewizyjne w Ostankinie, a 4 października oddziały wierne Jelcynowi ostrzelały Dom Rad z czołgów, po czym zajęły budynek. Dla KPRF, odtworzonej 14 lutego 1993 r. na bazie struktur KPZR, jest to rocznica „czarnego października”, czyli zamachu stanu w Rosji. Wśród zwolenników polityki Borysa Jelcyna dominuje narracja o zbrojnym oporze parlamentu i konieczności wymuszenia reformy konstytucyjnej.

Wiece polityczne mieścił się w repertuarze dozwolonym przez władze rosyjskie. Potępienie „jelcynizmu”, krytyka Zachodu i żądanie zamknięcia Centrum Jelcyna w Jekaterynburgu to hasła, które mogą pojawiać się w przestrzeni publicznej jako element krytyki polityki prowadzonej przez Federację Rosyjską po 1991 r. Dla zwolenników partii komunistycznej szczególnym celem od wielu lat pozostaje właśnie Centrum Jelcyna, czyli jedna z ostatnich organizacji pozapaństwowych, która – choćby w swej narracji – jest prodemokratyczna i prozachodnia, chociaż jej działalność jest stale utrudniana przez Kreml od co najmniej 2022 r. Centrum Jelcyna objęte jest ochroną prawną, uniemożliwiającą jego likwidację – pełni jednocześnie funkcje muzeum, archiwum i instytucji kulturalnej. Centrum Jelcyna od początku sprzeciwiało się agresywnym działaniom Rosji wobec Ukrainy.

Głównym organizatorem wieceu był lider KPRF, Giennadij Ziuganow, kierujący partią od 1993 r. W swoich wypowiedziach unika bezpośredniej krytyki polityki Władimira Putina w kontekście wojny z Ukrainą. Jest przedstawicielem „legalnej opozycji”, która może szukać swojej niszy politycznej, dopóki nie przekroczy granic wytyczonych przez oficjalną politykę Kremla, zwłaszcza w kwestiach polityki zagranicznej.

Oficjalna część wieceu przebiegała zgodnie z utrwalonym scenariuszem, a liderzy partii przestrzegali wyznaczonych przez władzę granic dopuszczalnej krytyki. Zgromadzeni wyszli jednak poza te ramy. Obok sloganów KPRF skandowano również hasła antyputinowskie i antywojenne, takie jak „Precz z carem!”, „Nie wojnie!”, „Chcemy uczciwych wyborów!”, „Wolność dla więźniów politycznych!”, „Precz z partią złodziei i oszustów!”, „Precz z Roskomnadzorem!”. Żądano także uwolnienia Dmitrija Morozowa, działacza z Iżewska, który został zatrzymany przez FSB 2 października 2026 r. po tym,

jak starał się o zgodę na zorganizowanie wiecu przeciw fałszerstwom wyborczym. 5 października został tymczasowo aresztowany do 3 grudnia w związku z zarzutem posiadania narkotyków. Relacje świadków dotyczące momentu rozpoczęcia zatrzymań są rozbieżne: według części z nich zaczęły się one po okrzykach „Precz z carem!”, według innych miały charakter przewencyjny.

W latach 2023–2025 analogiczne rocznicowe akcje KPRF odbywały się bez większych kontrowersji. Władza toleruje zatem krytykę Jelcyna, dopuszcza dyskusję na temat procesu transformacji ustrojowej w latach dziewięćdziesiątych, lecz reaguje siłowo, gdy systemowa opozycja zaczyna używać języka pozasystemowego – zwłaszcza skierowanego przeciwko Władimirowi Putinowi. Do 9 października moskiewskie sądy ukarały co najmniej 13 osób: 9 grzywnami (od 4 do 25 tys. rubli) i 4 aresztami administracyjnymi trwającymi od 10 do 15 dob. Mimo że wiec zgłoszono, w protokołach określano go jako nieuzgodniony, a władze Moskwy odmówiły – według adwokata Oskara Czerdżijewa – potwierdzenia uzgodnienia akcji.

Gospodarze, goście i granica lojalności. Formalnym organizatorem była KPRF, która uzyskała zgodę władz Moskwy i przygotowała całe wydarzenie. KPRF jest największą siłą polityczną poza Jedną Rosją, a w ostatnich miesiącach dochodziło pomiędzy obiema partiami do sporów. Jednym z nich był zakaz udziału w wyborach do Dumy Państwowej nałożony na Nikołaja Bondarienkę, popularnego polityka KPRF, którego Centralna Komisja Wyborcza wykreśliła 7 września 2026 r. w związku z grzywną za opublikowanie zdjęcia Aleksieja Nawalnego, uznanego za symbolikę ekstremistyczną. W wyborach KPRF zdobyła 13,65% głosów i 37 mandatów (w 2021 r. – 57). Po zatrzymaniu na wiecu KPRF zapowiedziała walkę o uwolnienie zatrzymanych uczestników zgromadzenia, a 9 października Giennadij Ziuganow nazwał zatrzymanie około 60 uczestników akcji „prowokacją”.

Według wstępnych relacji kanału „Ostrożno, nowosti” podczas zgromadzenia zatrzymano 26 osób związanych z KPRF, około 30 z partią Jabłoko oraz kilka osób z rozmaitych środowisk lewicowych. Biuro prasowe Jabłoka oświadczyło jednak, że nie dysponuje informacjami o udziale członków organizacji. Jabłoko jest jedyną otwarcie antywojenną partią w Rosji, która została wykluczona z udziału we wrześniowych wyborach w ramach listy federalnej, mimo że według ośrodków badawczych mogła liczyć nawet na 24% poparcia¹. Według reportażu Meduzy obok zwolenników KPRF w wiecu uczestniczyła grupa młodzieży niezwiązanej z partią – studentów, członków grup lewicowych oraz sympatyków Jabłoka niebędących formalnymi członkami tej partii. Wiec organizowany przez KPRF mógł więc posłużyć sympatykom Jabłoka jako trybuna do wyrażenia poglądów. Istotne jest to, że nawet jeśli hasła na wiecu KPRF inicjowali uczestnicy spoza „legalnej opozycji”, niepodporządkowani Kremlowi, to znajdowały one oddźwięk również wśród części osób związanych z KPRF, choć według uczestniczki akcji starsi zwolennicy partii reagowali na nie zaskoczeniem. Wiec uwidocznił w każdym razie podział mentalnościowy – między przywódcami KPRF, którzy starają się zachować lojalność wobec Kremla, a uczestnikami zgromadzenia, którzy nie czują się związani podobnymi ograniczeniami.

Wnioski. Zdarzenie z 4 października nie oznacza rozłamu KPRF z Kremliem ani masowego sprzeciwu wobec Putina. Wiec zgromadził według najwyższych szacunków około 2 tys. osób, a organizatorzy przestrzegali dotychczasowych zasad lojalności wobec Kremla. Uwidoczniają się natomiast coraz wyraźniej tarcia w klasie politycznej i w społeczeństwie, na które aparat państwa reaguje siłą, starając się tłumić je w zarodku, aby nie doprowadzić do powtórki z masowych protestów przeciwko inwazji na Ukrainę oraz mobilizacji przeprowadzonej w Rosji. Państwowa ortodoksja historyczna, w ramach której pamięć o 1993 r. ma pozostać bezpieczną opowieścią o „jelcynizmie”, napotyka na zaplecze, dla którego rocznica jest okazją do prowadzenia bieżącej walki politycznej (zob. „Komentarze IEŚ”, nr 1538; 1617).

Nie można w żadnym wypadku mówić o przełomie w nastrojach społecznych w Rosji czy też o jakiegokolwiek zapowiedzi większej zmiany. Wrześniowy sondaż Centrum Lewady wskazuje na 76-procentową aprobatę dla Putina oraz jedynie 19-procentową dezaprobatę. 60% badanych uznaje ponadto, że państwo zmierza w dobrym kierunku². Ten sam ośrodek odnotował jednak w badaniu z 23–30 września 2026 r., że 64% pytanym opowiada się za rozpoczęciem rozmów

¹ J. Lassila, M. Zavadskaya, *Russia's 2026 State Duma election*, FIIA, 23.09.2026, <https://fiia.fi/en/publication/russias-2026-state-duma-election> [5.10.2026].

² Левада-Центр, *Рейтинги сентября 2026 года: настроения, оценки положения дел в стране и одобрение органов власти*, 2.10.2026, <https://www.levada.ru/2026/10/02/rejtingi-sentyabrya-2026-goda-nastroeniya-otsenki-polozeniya-del-v-strane-i-odobrenie-organov-vlasti/> [5.10.2026].

pokojowych, a 27% za kontynuacją działań wojennych, choć 70% deklaruje poparcie dla działań rosyjskiej armii³. Rozdźwięk między aprobatą dla prezydenta a zmęczeniem wojną wskazuje na niejednorodność nastrojów. Na sondaże, nawet te z ośrodków o pewnej wiarygodności (takich jak Centrum Lewady), należy patrzeć z dużą ostrożnością. Nawet jeśli nie są one fałszowane, to mogą zbierać niewiarygodny materiał statystyczny. Według ustaleń „The Insider” odsetek odmów udziału w sondażach jest bardzo wysoki, a 31% pytanych o poparcie dla wojny wybiera odpowiedź „trudno powiedzieć”⁴.

Mit „oblężonej twierdzy” konsoliduje rosyjskie społeczeństwo na poziomie deklaratywnym, jednak pod nim utrzymuje się poczucie krzywdy, wynikające z wykluczenia kandydatów z wyborów, represji wobec więźniów politycznych oraz ograniczania dostępu do informacji, a także nadal obecne są odmienne interpretacje przeszłości. Jest mało prawdopodobne, aby tarcia przerodziły się w otwarty konflikt polityczny na poziomie Jedna Rosja-KPRF, choć kolejne rocznice i spory wyborcze będą testem tej granicy.

³ Левада-Центр, *Конфликт с Украиной в сентябре 2026 года: внимание, поддержка, отношение к переговорам, условиям завершения конфликта*, 6.10.2026, <https://www.levada.ru/2026/10/06/konflikt-s-ukrainoj-v-sentyabre-2026-goda-vnimanie-podderzhka-otnoshenie-k-peregovoram-usloviyam-zaversheniya-konflikta/> [13.10.2026].

⁴ The Insider, *The silent nation: Why Russia's wartime opinion polls cannot be trusted*, 2.06.2023, <https://theins.press/en/society/262262> [5.10.2026].